

Nordiska fornlemningar 37

Jern- och metallvapen

Återutgivning av text från 1821

En gratis e-bok från
e-boksforlaget.se

**Nordiska fornlemningar 37.
Jern- och metallvapen
– Återutgivning
av text från 1821**

**av Johan Gustaf Liljegen
& Carl Georg Brunius**

Copyright © 2016 Mikael Jägerbrand
Virvelvind Förlag, Lysekil
Mer info: www.e-boksforlaget.se

Förord

I den här e-boken får du en av de allra första beskrivningarna av flera vapenfynd som gjordes vid en utgrävning i Norge i mitten av 1700-talet.

Den här korta texten skildrar de olika vapnen, bland annat yxor och svärd.

Den här texten publicerades år 1821 i den svenska tidskriften "Nordiska fornlemningar" med rubriken "XXXVII Jern- och metallvapen". Texten skrevs av fornforskarna Johan Gustaf Liljegren (1791-1837) och Carl Georg Brunius (1792-1869).

Den här e-boken publicerades på sajten e-boksforlaget.se i maj 2016. Du får gärna länka till den här e-boken eller skicka vidare e-boken till vänner och bekanta. Du får till och med ladda ner den och sprida den vidare på din egen sajt eller blogg – men då kan vi inte göra eventuella ändringar, rättelser eller kompletteringar.

Eftersom den här texten skrevs på 1800-talet så innehåller den mått, ord och personer som inte är så bekanta i dag. Därför har vi kompletterat originaltexten med en kortfattad ordlista.

Jern- och metallvapen

Den här texten publicerades ursprungligen år 1821 i tidskriften "Nordiska fornlemningar. V och VI häftet" med rubriken "XXXVII. Jern- och Metallvapen". Författare till texten är Johan Gustaf Liljegren (1791–1837) och Carl Georg Brunius (1792–1869).

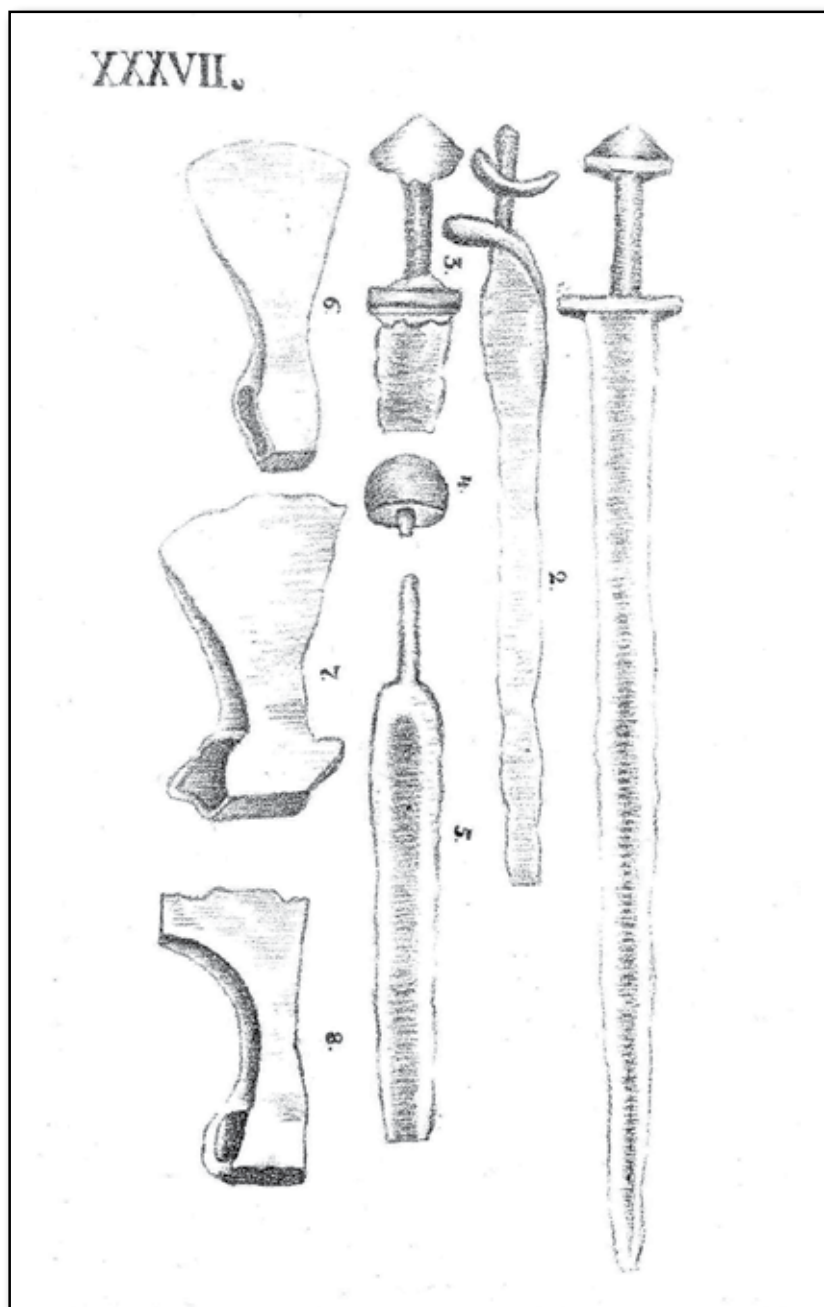
I en hög vid Buarp funnos, enligt Schönings Norrska resa, de här framställda svärd, och i en hög på gården Almås å Högländet råkades de här bifogade yxor tillika med ett spjut och en fästeknapp, som voro så förrostade, att desamma vid upptagningen sönderföllu.

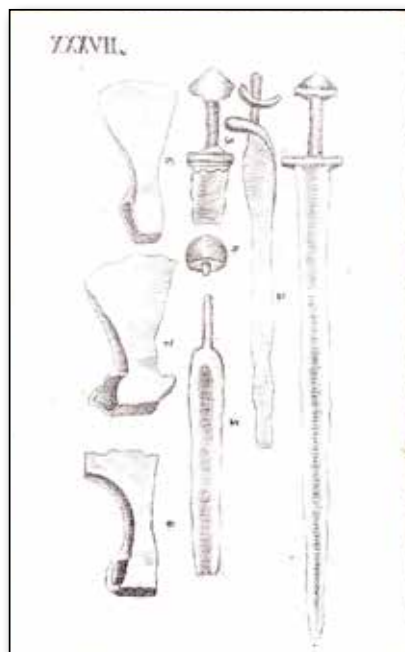
Det är bekant, att de gamle egentligen hade tvänne slags svärd, nämligen slagsvärd (*Sverd*) och saxsvärd (*Sax*), af hvilka de förra voro så stora, att de ofta fördes med båda händer, de sednare deremot helt små och buros i bältet såsom undergevär.

Hela längden af 1 är vid pass $1\frac{1}{2}$ aln och bredden $2\frac{1}{2}$ tum. Klingan (*brandr*), hvarå syntes spår efter upphöjda prydnader, som förmodligen varit förgyllda eller försilfrade, bestod af ganska hvitt jern och hade egg (*eggteinar*, *blóðknúar*) å båda sidor,

hvilka likasom udden (*blað refill*) fordom varit mycket hvas-sare. Fästet hade ej något handtag eller handkafvel (*handfång, meðalkafli*), som måste varit af trä och således lärer förmulnat, hvarigenom knappen (*hjaltit efra*) och korset eller plåten (*hugró, stickpláta*) kunde på tången (*táangi*) fram och återföras. Ej minre dyrbar än klingan tycktes fästet varit, omkring hvars kors anbragts en silfverskena, den der var liksom sammanvriden af bara silfvertrådar. 2, 3, 4, 5 äro likaledes saxsvärd, men mycket af rost medtagna.

Hvad 6, 7, 8 vidkommer, så äro de stridsyxor, och är deras bruk uråldrigt, så väl hos oss, som annorstädes. Till en början gjordes de af sten, sedan af metall och slutligen af jern. De voro än bredare än smalare, än med egg å ena, än å båda sidor, och fördes merändels på ansenligt långa skaft, hvarom våra hällristningar, runstenar m. m. vitsorda. Det var af denna anledning, de från Norden till Italien uttågande folkskaror fått namn af Långebarder (*Longobardi*). Detta slags vapen ansågs af en så afgjord nytta, att, då någon skulle till leding utrusta sig, var det likgiltigt, om han kom med svärd eller yxa. Häraf blef den sedvana, att, liksom svärden buros i fredstider, fördes äfvenledes yxorna, emedan de höllos för oundärliga för en välrustad stridsman.

XXXVII. Jern- och Metallvapen.

I en Mj vid Fussy finnes, enligt Schönlings Notis-
ska resa, de här framskilda stödet, och i en Ång på
glöden Alms i Högskolan utlådas de här kringade
jvot stikka med ett spjut och en listaknapp, som
voro så förtädda, att de samma vid uppstången
skadestika.

Det är bekant, att de gamla egentligen hade
två olika slag av stödet, nämligen slaget (Sverd) och
senare (Sax), af hvilka de öfva voro så stora,
att de ofta hödes med låga händer, de senare
däremot helt små och buras i höret såsom under-
givet.

Hela hängan af i är sål pass så små och bred-
den så tunn. Klingen (krantz), hvilka syntes epir
afse utphälda pysskoder, som förmögen varit
Högskola eller förtädda, hönd af gamla hvit
jern och hade egg (eggtålar, Högskola) i båda
ändar, hvilka likasom stöden (Högskola) sedes
varit mycket hönsare. Fästet hade ej något hand-
tag eller handhåll (handtag, Högskola), som
sålde varit af trä och sålades Högskola
hvarigenom knapp (Högskola) och hönd eller
pöten (Högskola) kunde på stöden (Högskola)
fram och bakåt. I] större dybar så klingen

Nordiska fornlemningar, häfte V-VI, 1821.

Viktiga ord och personer

Aln.

Längdmått. En aln är 59 cm.

Brunius, Carl Georg.

[1792–1869] Konstnär, arkitekt och konsthistoriker som växte upp i ett av världens mest hällristningsrikaste områden, Tanum. Mest känd för sin bok "Försök till förklaringar öfver hällristningar" som kom 1868.

Leding.

En urgammal nordisk organisation för flottan. Namnet användes både om själva flottan och de enskilda individernas krigstjänst till sjöss. Kallas i dag oftast för ledung.

Liljegren, Johan Gustaf.

[1791–1837] Svensk fornforskare och riksantikvarie. Var en av landets första professionella arkeologer och var verksam som professor i ämnet vid Lunds universitet. Var en av 1800-talets främsta experter på runor och gav bland annat ut "Run-urkunder" (1833).

Långebarder.

Germanskt folk som också kallas langobarder. Erövrade under 500-talet delar av Italien. Den italienska regionen Lombardiet har fått sitt namn efter folket longobarderna.

Schöning, Gerhard.

[1722–1780] Norsk professor i latin och historiker. Är i dag mest känd för sina verk "Norges riges historie" (1771–1773) och "Forsøg til de nordiske ländes, serdeles Norges gamle geographi" (1751) och sin utgåva av Snorre Sturlesons "Heimskringla".

Tum.

Längdmått. När den här texten skrevs var en tum 24,7 mm lång.

Undergevär.

Äldre namn för alla typer av sidovapen. Användes framför allt om olika stickvapen som sabel, svärd eller kniv.

Fler böcker från E-boksforlaget.se

Här är några flera e-böcker från E-boksforlaget.se

Alla titlarna går att hitta hos de flesta e-bokhandlare, i iTunes samt på många bibliotek.

På vår sajt hittar du mer information om böckerna samt länkar.

Ett urval av våra e-böcker

001	"Greby gravfält – det vackraste gravfältet i Sverige"	011	"Hällristningar på Kinnekulle" (1892)
002	"222 galna fakta om filmstjärnor och kändisar"	012	"Forntidens perioder" (1892)
003	"99 galna fakta du inte visste om bad"	013	"Skäggets historia" (1893)
004	"Hollyhotell – triviaboken om kändisar på hotell"	014	"Midvinterns solfest" (1894)
005	"Sølgudens yxa och Tors hammare" (1899)	015	"Hur gamla är hällristningarna?" (1869)
006	"Svenska djur i folktron" (1898)	016	"Bohusläns bygdeborgar" (1909)
007	"Galna väderrubriker – 155 exempel från kvällstidningarna"	017	"Bohuslänska hällristningar" (1879)
008	"Feniciska kolonier i Skandinavien" (1875)	018	"Kattens kulturhistoria" (1882)
009	"Galna rockstjärnor – 199 otroliga fakta från pop- och rockvärlden"	019	"Ett besök i Venedig år 1878"
010	"250 galna fakta om fotbolls-VM"	020	"Strandgatan i Visby år 1879"
		021	"Märkliga orter i Sverige" (1883)
		022	"Resa på Dalslands kanal år 1877"
		023	"Nyköpings slott" (1877)
		024	"Djurens sömn" (1889)
		025	"Katten i forntida Egypten" (1889)
		026	"Ett besök i Marstrand år 1882"
		027	"Runlejonet i Venedig" (1871)

- 028 "Dryckenskapens faror" (1894)
- 029 "Min resa i Blekinge och Kalmar år 1854"
- 030 "En utflykt på Mälaren år 1871"
- 031 "Kelternas historia" (1883)
- 032 "Jack Uppsprättaren – Världens första bok om seriemördaren Jack the Ripper" (1889)
- 033 "Svear och götar under folkvandringstiden" (1905)
- 034 "Ett dygn på månen år 1870"
- 035 "Blomsterspråket" (1888)
- 036 "Vikingatidens Lund och Birka" (1909)
- 037 "Fynden i Troja" (1878)
- 038 "Skildring af Vestergötland år 1882"
- 039 "Kalmar slotts historia" (1880)
- 040 "Ett besök i Södertälje år 1881"
- 041 "En färd på Donau år 1882"
- 042 "Ringmuren i Visby" (1874)
- 043 "Skildring av Värmland år 1882"
- 044 "Julen på 1870-talet – Skildringar och illustrationer i svenska tidskrifter "
- 045 "Om julens härkomst" (1899)
- 046 "Jomsvikingarnas saga" (1888)
- 047 "Julen i Skåne på 1820-talet"
- 048 "Fredrikstens fästning och Karl XII" (1879)
- 049 "Skildring av Göteborg år 1882"
- 050 "Skildring av Halland år 1882"
- 051 "Skånska fornminnen" (1853)
- 052 "Norrköpings historia" (1871)
- 053 "Ett besök i Waxholm år 1870"
- 054 "Förbindelse mellan Skandinavien och västra Europa före Kristi födelse" (1889)
- 055 "Vadstena slott" (1875)
- 056 "Skildring av Island" (1870)
- 057 "Husaby kyrka" (1899)
- 058 "Besök på Gripsholms slott år 1895"
- 059 "Hällristningarna i Järrestad" (1881)
- 060 "Ett besök i Rom år 1870"
- 061 "Orkidéernas historia" (1894)
- 062 "Besök på Helgoland år 1874"
- 063 "Nyaste och tillförlitligaste Drömboken" (1918)
- 064 "1870-talets bästa tips för frisyr och utseende"
- 065 "Nordens fartyg från hednatiden" (1872)
- 066 "Guide till Uppsala år 1875"
- 067 "Skildring av Blekinge år 1882"
- 068 "Kyrkoruinen S:t Katarina i Visby" (1877)
- 069 "Anmärkningar rörande figurteckningar från forntiden" (1842)
- 070 "Skildring av Bohuslän år 1882"
- 071 "Gripsholms slott" (1877)
- 072 "Skildring av Dalsland år 1882"
- 073 "Skildring av Närke år 1882"
- 074 "Skildring av Öland år 1882"
- 075 "Lyxens historia" (1870)
- 076 "Skildring av Stockholm år 1882"
- 077 "Sveriges 33 mest sevärda vikingaplatser"
- 078 "Skildring av Västmanland år 1882"

- 079 "Skildring av Härjedalen år 1882"
- 080 "Ett besök i Strängnäs år 1874"
- 081 "Ett besök i Visby år 1906"
- 082 "Skildring av Gästrikland år 1882"
- 083 "Skildring av Jämtland år 1882"
- 084 "Gaffelns historia" (1889)
- 085 "Hervars och Hedreks saga" (1888)
- 086 "Gråfkistor af klufna och urhålkade stockar" (1894)
- 087 "Bohus fästning" (1869)
- 088 "En resa på Rhen år 1866"
- 089 "Skildring av Gotland år 1882"
- 090 "Falu grufvas historia" (1864)
- 091 "Den svenske solguden och den svenske Tyr" (1906)
- 092 "Rundtur i södra Frankrike år 1880"
- 093 "Sveriges hundraser" (1880)
- 094 "Sagan om Ragnar Lodbrok och hans söner" (1880)
- 095 "Borgholms slottsruin" (1878)
- 096 "Vårt solsystem" (1878)
- 097 "Carl Larssons Uppsala-tempel" (1908)
- 098 "Sverige och vikingafärderna västerut" (1924)
- 099 "Ett besök på Djurgården sommaren 1868"
- 100 "Hilmas Alaska" Resguide till guldgräverskans trädgård av cement.
- 101 "Skildring av Ångermanland 1882"
- 102 "Ölands fornminnen" (1874)
- 103 "Sigtunas tidiga historia" (1872)
- 104 "Tors hammare" (1872)
- 105 "Skildring av Dalälven år 1876"
- 106 "Helgeandskyrkan i Visby" (1878)
- 107 "Hällristningarnas ålder" (1869)
- 108 "Fyndet av vikingaskeppet i Gokstad år 1880"
- 109 "Sherlock Holmes: »Gloria Scott»"
- 110 "Sherlock Holmes: Beryllkronan"
- 111 "Sherlock Holmes: De fem apelsinkärnorna"
- 112 "Sherlock Holmes: De rödhårigas förening"
- 113 "Sherlock Holmes: Den avhuggna tummen"
- 114 "Sherlock Holmes: Den blå karbunkeln"
- 115 "Sherlock Holmes: Den försvunna brudgummen"
- 116 "Sherlock Holmes: Den försvunna kapplöpningshästen"
- 117 "Sherlock Holmes: Blodbokarna."
- 118 "Sherlock Holmes: Det spräckliga bandet. "
- 119 "Sherlock Holmes: Den grekiske tolken"
- 120 "Sherlock Holmes: Musgraves ritual"
- 121 "Sherlock Holmes: Det gula ansiktet"
- 122 "Sherlock Holmes: Det hemlighetsfulla mordet vid skogssjön"
- 123 "Sherlock Holmes: Den hemlighetsfulle patienten"
- 124 "Sherlock Holmes: Börsmäklarens biträde"

- 125 "Sherlock Holmes: En skandal i Böhmen"
- 126 "Sherlock Holmes: Krymplingen"
- 127 "Sherlock Holmes: Lorden och hans rika amerikanska brud"
- 128 "Sherlock Holmes: Mordet i Reigate"
- 129 "Sherlock Holmes: Tiggaren med den kluvna läppen"
- 130 "Skildring av Södermanland år 1882"
- 131 "Våra fornminnen – vad de lära oss" (1916)
- 132 "Kanalbyggen på planeten Mars" (1888)
- 133 "Ett besök i Ystad år 1872"
- 134 "Petras helgedomar" (1921)
- 135 "Ett besök i Boxholm år 1885"
- 136 "Resor med luftballong år 1873"
- 137 "Ett fartyg från vikingatiden – fyndet av Tuneskeppet 1867"
- 138 "Skildring av Östergötland år 1882"
- 139 "Ännu fler galna rockstjärnor – 200 otroliga fakta från pop- och rockvärlden"
- 140 "Sveriges fasta fornlämningar från hednatiden" (1901)
- 141 "Förstörda fornminnen i Bohuslän år 1924"
- 142 "Guide till biskötsel" (1885)
- 143 "Ett besök i Roms katakomber år 1870"
- 144 "Skildring av Riseberga klosterruiner" (1874)
- 145 "Citatboken. 222 kändisar om sin ålder och om att bli gamla"
- 146 "SVT-skandaler 1. Den otroliga historien: Så blev "På spåret" filmerna olagliga"
- 147 "Fyra skadade är mindre än fem döda – 444 tjuvlyssnade citat på en kvällstidning"
- 148 "Sherlock Holmes: En studie i rött"
- 149 "Forn tidens sjörövare i Medelhavet" (1870)
- 150 "33 Viking places to visit in Sweden – guidebook to ruins and museum"